

vuosikonserttisarja

ti 9.11.klo 19

Piia Komsu, sopraano
Ilmo Ranta, piano

SUOMEN
SOLISTIYHDISTYS

OHJELMA

- Franz Schubert (1797-1828) Sehnsucht (Nur wer die Sehnsucht kennt)
(1. versio 18.10.1815)
Teksti: Johann Wolfgang von Goethe (1749-1832)
- Arnold Schönberg (1874-1951) Deinem Blick mich zu bequemen (3.1.1903)
Teksti: Goethen Suleikan kirjasta kokoelmassa
West-Östlicher Divan
- Anton Webern (1883-1945) Nachtgebet der Braut (pitkäperjantai 10.4.1903),
Teksti: Richard Dehmel (1863-1920)
- Alexander von Zemlinsky (1871-1942) Ahnung Beatricens (tammikuu 1935)
Teksti: Franz Werfel (1890-1945)
- Franz Schubert Sehnsucht (2. versio 18.10.1815)
- Lili Boulanger (1893-1918) Clairières dans le ciel (1913-1914)
Teksti: Francis Jammesin runokokoelmasta
nr.1 Elle était descendue au bas de la prairie,
au Maitre Gabriel Fauré
nr.2 Elle est gravement gaie, au ma petite Miki
nr.9 Les lilas qui avaient fleuri, à R.Plamondon
- Pie Jesu (1918)
- VÄLIAIKA
- Nikolai Medtner (1880-1951) Molitva/Rukous, op.61 nr.5
Teksti: Mihail Lermontov(1814-1841)
- Sergei V. Rahmaninov (1873-1943) Kaksi hengellistä laulua (1916), omistettu Nina Koshetzille
Molitva/Rukous
Teksti: Konstantin Romanov (1858-1915)
Vse hotset pet/Kunnia Jumalalle,koko luonto laulaa
Teksti: Fjodor Sologub (1863-1927)
- 6 Romanssia op. 38 (1916), omistettu Nina Koshetzille
Notshju v sadu u minja/Yöllä puutarhassani
Teksti:Aleksandr Blok (1880-1921)
K nei/Hänelle
Teksti:Andrei Belyi (1880-1934)
Margaritki/Päivänkukkia
Teksti: Igor Severjanin (1877-1941)
Krysolov/Pillipiipari
Teksti: Valeri Jakovlevitsh Brjusov (1873-1924)
Son/ Uni
Fjodor Sologub (1863-1927)
Au!
Teksti: Konstantin Dimitrjevitsh Balmont (1867-1942)

Tämän konsertin musiikin aikakausi ja tyyli painottuvat 100 vuotta taaksepäin myöhäisromantiikan aikaan (1903-1935). Tähän ajanjaksoon mahtuivat niin ensimmäinen maailmansota kuin Venäjän vallankumous. Valitsin tämän aikakauden, koska se oli murrosvaihetta ja edelsi myös musiikillisesti tietyn aikakauden loppumista. Schönbergin, Zemlinskyn, Rahmaninovin ja Medtnerin ohella monet kirjailijat ja muut taiteilijat joutuivat pakenemaan omasta kotimaastaan natsien tai kommunistien vainoja. Tänään, sata vuotta myöhemmin, elämme myös mielenkiintoisia aikoja ja vain historian tuntemisen kautta voimme välttää niitä hirveitä asioita, jotka johtivat tuhoon ja katastrofiin. Ja millaista musiikkia he sävelsivätkään!

Franz Schubert (1797-1828) oli v. 1813 mennyt isänsä kouluun opettajaksi. Vuonna 1815 Schubert sävelsi 150 liedä ja mm. toinen sinfonia valmistui. 18. lokakuuta samana vuonna syntyi kaksi versiota Goethen runoon *Nur wer die Sehnsucht kennt*, joka on Mignonin ja Harfnerin duettona Goethen kehitysromaanissa *Wilhelm Meisters Lehrjahre*. Nämä kaksi versiota, joille säveltäjä antoi otsikon *Sehnsucht*, ovat eri sävellajeissa, ensimmäinen As-duurissa ja toinen transponoitu hieman alemmaksi. Pienet eroavaisuudet maustavat mielenkiintoisella tavalla saman runon kahdeksi eri helmeksi. Myöhemmin Schubert teki vielä useita sävellyksiä tähän samaan tekstiin; kaksi viimeistä niistä hän julkaisi opuksessa 62 vuonna 1826.

Arnold Schönberg (1874-1951) syntyi juutalaiseen perheeseen Wienissä. Hän soitti selloa Polyhymnia-orkesterissa, jota johti hänen opettajansa ja ystävänsä Alexander von Zemlinsky. Schönberg avioitui Zemlinskyn sisaren Mathilden kanssa, ja he muuttivat Berliiniin 1901. Esikoistyttö syntyi 1902, ja samana vuonna sai mm. jousisekstetto *Verklärte Nacht* kantaesityksensä. *Deinem Blick mich zu bequemen* valmistui 3.1.1903 Berliinissä. Samana vuonna valmistuivat myös *Pelleas ja Melisande* ja *Kamarisinfonia E-duuri*. Laulu julkaistiin vasta Schönbergin kuoleman jälkeen yhdessä muutaman muun varhaisen laulun kanssa. Runo on Goethen kokoelmaan *West-Östlicher Divan* sisältyvästä *Suleikan kirjasta*, joka on ollut muidenkin säveltäjien suosiossa.

Anton Webern (1883-1945), joka oli mm. Schönbergin oppilas ja soitti sekä pianoa että selloa, oli toisen Wienin koulukunnan kiistaton mestari. Hän aloitti musiikkitieteen opinnot Wienin yliopistossa 1902. Myöhäisromanttinen varhaisteos *Nachtgebet der Braut* valmistui pitkäperjantaina 10.4.1903 Richard Dehmelin runoon. Dehmel (1863-1920) oli kiistelty kirjailija, jota syytettiin jumalanpilkasta, epäsiiveillisyydestä ja rivoudesta. Hänen teemoinaan olivat usein rakkaus, seksi ja eros. Monet säveltäjät, kuten Richard Strauss, Zemlinsky, Weill, Schönberg ja Sibelius käyttivät hänen tekstejään.

Lili Boulanger (1893-15.3.1918) syntyi Pariisissa, äiti oli venäläinen Raissa Mishetskaja. Lili aloitti jo varhain pianon, viulun, sellon ja harpun soitinopinnot. Aluksi häntä opetti isosisko Nadia, myöhemmin mm. Paul Vidal ja Gabriel Fauré Pariisin konservatoriossa. Hän voitti ensimmäisenä naissäveltäjänä Prix de Rome v. 1913. Voitto vei hänet Roomaan, missä hän aloitti laulusarjansa *Clairières dans le ciel* säveltämisen. Kirjailija Francis Jammesin runokokoelman hän sai lahjaksi ystävaltään Miki Piréltä, ja Lili samaisti itsensä hyvin intiimisti näihin runoihin. Hänen terveytensä oli ollut lapsesta saakka huono; hän kärsi keuhkokuumeesta ja Crohnin taudista. Runokokoelman 24 runosta hän sävelsi 13 ja sai teoksen valmiiksi Pariisissa v. 1914, jonne oli palannut ensimmäisen maailmansodan alettua. Tämän alun perin tenorille tehdyn sarjan kantaesitti David Devries 8.3.1918; Lili Boulanger kuoli viikkoa myöhemmin. *Pie Jesu* uruille ja korkealle lauluäänelle jäi hänen viimeiseksi teoksekseen.

Sergei Vasiljevitsh Rahmaninov (1873-1943) ,säveltäjä ja pianisti, suuri myöhäisromantikko ja melodian mestari, sävelsi suurimman osan tuotannostaan ennen vuotta 1917, jolloin hän pakeni Venäjän vallankumouksen jaloista Helsingin ja Oslon kautta Yhdysvaltoihin. Op. 38:n kuusi laulua ja alun perin niiden yhteyteen aiottu kaksi hengellistä laulua sijoittuvat vuoteen 1916, *Vigilian* op.37 (1915) ja *Etudes tableaux'n* op.39 (1917) väliin. Hengelliset laulut, joita säveltäjä ei koskaan täysin viimeistellyt painokuntoon, julkaistiin vasta 1973. Molemmat teokset on omistettu laulajatar Nina Koshetzille, joka oli Rahmaninovin läheinen työtoveri ja ystävä. Nina Koshetz teki muutamia vähäisiä lisäysehdotuksia hengellisten laulujen vokaaliosuuksiin. Op.38:n kolmas laulu *Margaritki* on tuttu myös säveltäjän soolopianoversiona (1922).

Wieninjuutalainen Alexander von Zemlinsky (1871-1942) oli mm. Arnold Schönbergin opettaja ja Schönbergin vaimon Mathilden veli. Hän sävelsi paljon kamarimusiikkia, lauluja ja orkesteriteoksia, johti oopperaa ja sinfoniaorkestereita ja toimi arvostettuna musiikkipedagogina Wienissä. Hänen musiikkinsa sai paljon vaikutteita Brahmsilta ja Wagnerilta, ja Mahler oli myös läheinen.

Hän ei kuitenkaan lähtenyt atonaaliselle ja dodekafoniselle linjalle, vaikka nimenomaan mystisen *Ahnung Beatricens*in harmoniamailmassa on näistäkin viitteitä. Opuksien 27 kuuluva *Ahnung Beatricens* on sävelletty v. 1935, jolloin Itävallassa alkoi jo olla vaikeaa olla juutalainen ja Hitlerillä oli selvä suunnitelma Itävallan liittämistä Saksaan. 12. maaliskuuta 1938 Saksan armeija marssi Itävaltaan. Sinä vuonna 150 000 juutalaista pakeni, heidän joukossaan myös Zemlinsky, joka pääsi Yhdysvaltoihin. Runon kirjoittanut Franz Werfel oli itävaltalaisböömiläinen, syntynyt Prahassa 1890 ja myös juutalainen. Hän joutui pakenemaan natsien Ranskan, Espanjan ja Portugalin kautta Yhdysvaltoihin. Werfel oli vuodesta 1929 aviossa Alma Mahlerin kanssa, johon myös Zemlinsky oli aikoinaan toivottomasti ihastunut.

Nikolai Karlovitsh Medtner (1880-1951) oli säveltäjä ja pianisti, Rahmaninovin ystävä, joka lähti vasta myöhemmin kommunismin vainoja pakoon ja asettui Lontooseen lopullisesti v. 1936. Hänen liedtuotantonsa on laaja, 108 laulua, ja pianolle hän sävelsi myös erittäin paljon. *Molitva* (*Rukous*) Mihail Lermontovin runoon on osittain ortodoksisen kirkkomusiikin tyylinen. Se julkaistiin postuumissa opuksissa 61 vuonna 1951.

Piia Komsi aloitti muusikonuransa sellistinä soittaen mm. Suomen Kansallisoopperan orkesterissa. Läpimurtonsa laulajana hän teki vuonna 1999 Musica Nova Festivaalilla Thomas Adésin oopperassa *Powder Her Face*. Siitä lähtien hän on ollut kysytty kansainvälinen solisti modernin musiikin lisäksi niin klassisessa kuin barokkimusiikissakin. Menestyksekkään Helsingin ensikonserttinsa hän piti v. 2003.

Piia Koms on esiintynyt monissa oopperaproduktioissa mm. Suomen Kansallisoopperassa, Münchenin Baijerin Staatsoperissa, Napolin San Carlossa ja Rooman Teatro Olympicossa. Los Angelesin Filharmonikot, Lontoon BBC:n Sinfoniaorkesteri, Oslon Filharmonikot, Tukholman Filharmonikot, Frankfurtin Ensemble Moderne, Pariisin Ensemble Intercontemporain, Suomen Radion Sinfoniaorkesteri ja Avanti! ovat osa laajasta kirjosta orkestereita, joiden solistina Piia on esiintynyt. Hän on laulanut mm. Peter Eötvös, Kent Naganon, Andres Mustosen ja Olari Eltsin johdolla. ja suomalaiset kapellimestarit Esa-Pekka Salonen, Jukka-Pekka Saraste ja Sakari Oramo ovat useasti tehneet yhteistyötä hänen kanssaan.

Hänen oopperaohjelmistonsa sisältää rooleja barokin Charpentierin *Les Arts Florissantin* Rauhan hahmosta Mozartin Yön kuningattareen. Viimeisimmät menestysroolit ovat olleet Pariisissa: Pascal Dusapinin *Medeana* ja Unsuk Chinin *Alice in Wonderland*-oopperan Kissana. Tämä teos valittiin *Opern Welt* -lehden vuoden 2007 kantaesitykseksi.

Monet säveltäjät ovat kirjoittaneet Piia Komsille hänen ainutlaatuisia musiikillisia kykyjään ja ääntään hyödyntäen. Esa-Pekka Salosen *Wing on Wing* on sävelletty Piia ja Anu Komsille ja vuoden 2004 kantaesityksen jälkeen sitä on esitetty ympäri maailmaa. Piia Koms on levyttänyt Ondinelle, Deutsche Grammophonille ja Alballe; uusimpana Lotta Wennäkosken teos *Procris* sopraanolle ja gamballe yhdessä Markku Luolajan-Mikkolan kanssa Alban kokoomalevyllä *New music for early instruments*, joka sai vuoden 2009 Emma-palkinnon klassisen musiikin sarjassa. Ensi kaudella Piia Koms esiintyy mm. Rooman Teatro Olympicossa ja Pariisissa Philharmonique Radio Francen solistina.

Ilmo Ranta on opiskellut Sibelius-Akatemiassa Liisa Pohjolan johdolla ja hän suoritti diplominsa vuonna 1984. Hän on täydentänyt opintojaan Münchenissa Klaus Schilden johdolla sekä György Sebökin, Dmitri Bashkirovin, Ralf Gothónin ja Hartmut Höllin oppilaana. Nykyään Ranta toimii Sibelius-Akatemiassa kamarimusiikin ja pianonsoiton lehtorina.

Ilmo Ranta piti ensikonserttinsa vuonna 1985. Sen jälkeen hän on pitänyt useita soolokonsertteja ja esiintynyt maamme merkittävimpien orkestereiden solistina. Ranta on tullut tunnetuksi monipuolisena kamarimusikkona esiintyen niin Suomessa kuin ulkomailla. Hänet tunnetaan erityisesti johtavana suomalaisena liedpianistina, jonka tunnetuimpia laulajapartnereita ovat Karita Mattila, Monica Groop, Jorma Hynninen ja Petteri Salomaa. Ranta on myös tehnyt useita liedlevytyksiä mm. Ondine- ja BIS -levy-yhtiöille.

Ranta on arvostettu uuden musiikin esittäjä, ja hän on kantaesittänyt mm. Usko Meriläisen, Paavo Heinisen, Jouni Kaipaisen ja Eero Hämeenniemen sävellyksiä. Suomalaista nykymusiikkia hän on levyttänyt mm. Mikael Helasvuon kanssa ja soololevytyksistä mainittakoon Paavo Heinisen 2. pianokonsertto Helsingin kaupunginorkesterin kanssa sekä laaja Pluton pianolle ja tietokoneohjatulle elektroniikalle. Ranta on toiminut vuosina 1996-1999 Joroisten Musiikkipäivien ja Sibelius-Akatemian konserttitoiminnan taiteellisena johtajana.

SARJAN SEURAAVA KONSERTTI:

16.11. KLO 19 Markus Kuikka & Kari Vaattovaara: Les Voix Ténébres (Hämärän ääniä)